

Sygn. akt V CSK 470/19

POSTANOWIENIE

Dnia 9 grudnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek

w sprawie z powództwa D. Sp. z o.o. w K.

przeciwko Ł. W.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 9 grudnia 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanego

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 27 lutego 2019 r., sygn. akt I AGa (...),

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

**2) zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 5.400,-
(pięć tysięcy czterysta) zł tytułem kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pozwany Ł. M. W. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 27 lutego 2019 r., zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 29 czerwca 2018 r., którym zasądzono od pozwanego na rzecz powoda D. sp. z o.o. kwotę 382 000 zł z ustawowymi odsetkami poprzez podwyższenie zasądzonej kwoty o kolejne 778 545 zł.

Sąd Najwyższy, oceniając - na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. - skargę kasacyjną z punktu widzenia podstaw przyjęcia jej do rozpoznania, zważył:

W niniejszej skardze powołano się na przesłanki wskazane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Skarżący dostrzegł w sprawie następujące zagadnienia prawne:

- czy w świetle art. 353¹ k.p.c. strony stosunku zobowiązaniowego powstałego w wyniku zawarcia umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie mogą umówić się, że w razie braku spełnienia świadczenia wierzyciel jest uprawniony do zatrzymania przedmiotu przewłaszczenia niezależnie od jego wartości;

- czy kiedy wierzyciel przejmuje na własność przedmiot przewłaszczenia, który przedstawia wyższą wartość niż sama wierzytelność, to czy przedmiotem bezpodstawnego wzbogacenia w myśl art. 405 k.c. jest ten przedmiot w naturze, czy też wartość pieniężna stanowiąca różnicę między wartością wierzytelności a wartością przedmiotu przewłaszczenia;

- czy w świetle art. 406 k.c. w razie zbycia przedmiotu bezpodstawnego wzbogacenia poniżej jego wartości, wzbogacony powinien zwrócić tylko to, co uzyskał w ramach świadczenia wzajemnego czy też całą wartość przedmiotu?

Oczywistą zasadność skargi pozwany wiąże z ogólnikowym ustosunkowaniem się Sądu odwoławczego do jego zarzutu apelacyjnego, wyrażonym w zdaniu *w tym też zakresie stanowisko Sądu I instancji Sąd Apelacyjny, uznając je za słuszne, podziela.*

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) powinno spełniać wymagania stawiane zagadnieniu prawnemu przedstawianemu Sądowi Najwyższemu przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c. - zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2014 r., I UK 361/13, z dnia 14 września 2012 r., I UK 218/12 - nie publ.), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2015 r., III CZP 16/15, z dnia 24 października 2012 r., I PK 129/12 - nie publ.). Wspomniane wątpliwości muszą znajdować się w związku przyczynowym z rozstrzygnięciem sprawy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2014 r., III CZP 79/14, BSN 2014, nr 11, s. 7), który powinien wynikać z uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2013 r., III CZP 71/13, nie publ.). Istotne zagadnienie prawne należy bowiem postawić w sposób ogólny

i abstrakcyjny tak, by mogło być rozpatrywane w oderwaniu od konkretnego stanu faktycznego, a wątpliwości z nim związane muszą mieć charakter wyłącznie prawny, czyli nie mogą obejmować elementów stanu faktycznego sprawy (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2012 r., III CZP 14/12, z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14 - nie publ.). Kolejnym niezbędnym elementem uzasadnienia tej przesłanki jest wskazanie przepisu prawa, który wzbudził poważne wątpliwości (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2014 r., II PK 257/13, nie publ.), a także różnych możliwych sposobów jego interpretacji, wynikających z judykatury lub piśmiennictwa, w tym również zajęcia przez samego skarżącego stanowiska co do rozstrzygnięcia sprawy oraz przyczyn wadliwości zaskarżonego orzeczenia (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2013 r., III SK 54/12, nie publ.). Wymagania tego nie można zastąpić postawieniem samych pytań do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2011 r., I PK 52/11, nie publ.). Jednocześnie zagadnienie prawne może zostać uznane za istotne tylko wtedy, kiedy Sąd Najwyższy nie wyraził jeszcze stanowiska w związku z przedstawionym problemem, a w przypadku istnienia rozstrzygnięcia problemu - nie zaszły żadne okoliczności faktyczne uzasadniające jego zmianę (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP 2003, nr 13, poz. 5).

W Sądzie Najwyższym wypracowano już jednolite stanowisko dotyczące możliwości korzystania z instytucji bezpodstawnego wzbogacenia do rozliczeń związanych z umową przewłaszczenia na zabezpieczenie. Wynika z niego, że jeśli strony nie umówią się co do tego, w jaki sposób wierzyciel ma się zaspokoić z przewłaszczonej rzeczy i w jaki sposób ma się rozliczyć z dłużnikiem ze zrealizowanego zabezpieczenia, to żądanie wydania dłużnikowi nadwyżki kwoty uzyskanej z przewłaszczonej rzeczy nad kwotą pokrywającą dług zabezpieczony prawem jej własności, znajduje podstawę w art. 405 k.c. (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2014 r., II CSK 784/13, niepubl.). Z powyższego stanowiska wynikają odpowiedzi na wątpliwości skarżącego sformułowane w postaci zagadnień prawnych, a mianowicie: Po pierwsze, instytucja bezpodstawnego wzbogacenia znajduje zastosowanie tylko

w przypadkach, kiedy strony nie ustaliły w umowie sposobu, w jaki wierzyciel ma się zaspokoić z przewłaszczonej rzeczy, a w niniejszej sprawie takie ustalenia zostały zawarte w umowie stron. Po drugie *a contrario*, stanowisko to zakłada, że strony mogą w umowie ustalić inny sposób zaspokojenia wierzyciela niż rozliczenie proporcjonalne do wysokości wierzytelności.

Z kolei dla skutecznego powołania w skardze przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. konieczne jest wykazanie przez skarżącego kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego mającej charakter oczywisty, widoczny *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2016 r., IV CSK 729/14 oraz z dnia 15 lipca 2015 r., IV CSK 17/15 - nie publ.). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna bez głębszej analizy przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, nie publ.; z dnia 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, nie publ.). Skarżący powinien nie tylko przywołać konkretne przepisy prawa, którym - jego zdaniem - Sąd drugiej instancji uchybił, ale także przytoczyć odpowiednią jurydyczną argumentację odnoszącą się do oczywistości ich naruszenia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2013 r., I UK 214/13, nie publ.).

Również uzasadnienie tej przyczyny przyjęcia skargi do rozpoznania okazało się niewystarczające. Przyjęcie ustaleń sądu pierwszej instancji przez sąd odwoławczy za własne jest bowiem skutkiem przeanalizowania w świetle zarzutów apelacyjnych całego materiału sprawy, na który, wedle art. 382 k.p.c. składają się zarówno ustalenia poczynione przez sąd pierwszej instancji, jak i ustalenia własne sądu odwoławczego - o ile sąd ten przeprowadzał uzupełniające postępowanie dowodowe. Obowiązek orzekania z uwzględnieniem materiału dowodowego zgromadzonego przed sądem pierwszej instancji nie jest równoznaczny z faktem bezkrytycznego przyjęcia wpływających z niego ustaleń przez sąd odwoławczy. Przeciwnie, sąd rozpoznający apelację ma obowiązek powtórnej oceny całości sprawy. Po dokonaniu takiej analizy sąd odwoławczy może podjąć decyzję

o konieczności uzupełnienia materiału dowodowego bądź też podzielić zdanie sądu pierwszej instancji co do oceny materiału już zebranego. W tym drugim przypadku w tekście uzasadnienia używa się sformułowania o „przyjęciu ustaleń faktycznych sądu pierwszej instancji za własne” (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2019 r., II CSK 62/18, niepubl.). Oznacza to, że Sąd odwoławczy odniósł się do zarzutu pozwanego w jeden z dopuszczalnych i utrwalonych w praktyce sądowej sposobów.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398⁹ § 1 i 2 k.p.c., o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł zaś na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 i § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.